

دستور زبان فارسی: واژگان و پیوندهای ساختی

علی مصریان (فرهنگستان زبان و ادب فارسی)

دستور زبان فارسی: واژگان و پیوندهای ساختی، مهدی، مشکوةالدینی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران ۱۳۸۴، ۲۵۹ (دوازده + ۲۴۷) صفحه. بررسی و توصیف ویژگی‌های دستوری و صرفی، پیوندهای ساختی، دسته‌واژه‌ها و روابط ساختی جمله در زبان فارسی بر پایه نظریه «اصل‌ها و عوامل‌های ساختی و کمینه‌گیری» موضوع مطالعه این کتاب است. در این نظریه - که از سوی نوام چامسکی، زبان‌شناس نامدار آمریکایی، ارائه شده است - فقط کمترین کارکردهای دستوری لازم و مناسب برای توصیف ساخت جمله در نظر گرفته شده است. نظریه یادشده، به‌ویژه از سال ۱۹۹۳، با فرض اصل‌ها یا ویژگی‌های دستوری همگانی زبان انسان، و نیز عامل‌ها یا پیوندها و آرایش‌های ساختی واژه‌ها در گروه‌ها، و همچنین پیوند گروه‌ها در جمله شکل گرفته و گسترش یافته است. مؤلف کوشیده است مطالب کتاب را با بیانی روشن و ساده عرضه کند تا هم برای کارشناسان آشنا با مسائل زبان‌شناسی و دستور زبان فارسی و هم برای علاقه‌مندان به این حوزه مطالعاتی قابل استفاده باشد. از این کتاب، همچنین می‌توان برای «ساخت زبان فارسی» در رشته زبان‌شناسی و «نحو زبان فارسی» در رشته آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، در مقطع کارشناسی ارشد، به‌عنوان متن درسی بهره جست.

مطالب کتاب در شانزده فصل به شرح زیر تنظیم شده است:

فصل اول: واژگان، مفاهیم و ارتباط زبانی؛

فصل دوم: واحدهای دستوری (واژه، تک‌واژه او انواع آن، گروه، جمله)؛
 فصل سوم: واژگان و ساختواژه فارسی (تجزیه‌پذیری واژه، واژه ساده، واژه مرکب،
 واژه مشتق او انواع آن)؛

فصل چهارم: اسم (تعریف و نشانه‌های صرفی واژه اسم)؛
 فصل پنجم: فعل (ساختواژه و دسته‌های فعل، فعل پایه یا اصلی، صورت‌های
 چندگانهٔ پسوندها و پیشوندهای فعل)؛

فصل ششم: پایهٔ فعل (بایهٔ فعل ثابت و پایهٔ فعل تبدیلی، پایهٔ فعل‌های مکمل)؛
 فصل هفتم: فعل‌های پیوندی (ویژگی‌های ساختی فعل‌های پیوندی؛ فعل پیشوندی،
 فعل مرکب، فعل رابط، فعل وجهی)؛

فصل هشتم: ویژگی‌های ساختوازی صفت و قید؛

فصل نهم: حرف اضافه او انواع آن؛

فصل دهم: پیوندهای ساختی گروه؛

فصل یازدهم: گروه اسمی؛

فصل دوازدهم: گروه فعلی؛

فصل سیزدهم: گروه صفتی، گروه قیدی و گروه حرف اضافه‌ای؛

فصل چهاردهم: ضمیر (دسته‌های چندگانهٔ ضمیر)؛

فصل پانزدهم: حرف نشانهٔ «را»؛

فصل شانزدهم: جمله ساخت جمله ساده و جمله‌های مرکب همپایه‌ای و
 ناهمپایه‌ای.

پایان کتاب، به ترتیب به فهرست منابع فارسی و لاتین، و واژه‌نامه‌های فارسی-
 انگلیسی و انگلیسی-فارسی اختصاص یافته است.

□